

(O tem: Enciclopedia Italiana in knjiga Giuseppeja Fumagallija *Chi l'ha detto*, osma izdaja 1944.) Ostaja še vprašanje, kje je Rob srečal omenjene nacionalno spodbudne stihe in si jih zapomnil.

Rob je končaval osnovno šolo v letih, ko so Primorsko zasedali Italijani. Šolskim letom 1920/21 je začel obiskovati klasično gimnazijo v Ljubljani. Ko je bil v I. in II. razredu, so živeli starši na Kredu pri Robiču na Tolminskem, ko je obiskoval III. gimnazijo, pa so bili v Št. Petru pri Gorici, kjer se je oče preživljal s krojaštvom. Dokler je bil mladoleten in torej še ne vojaški obveznik, je prihajal za počitnice domov. Knjige, ki so bile tu namenjene pouku italijanskega jezika in zgodovine, so gotovo vsebovale nacionalno spodbudne zglede iz laških bojev za osvoboditev in zedinjenje v 19. stoletju, med njimi pač tudi zgodbo o bratih Bandiera z verzi o nesmrtni slavi bojevnikov za domovino. Take knjige je mogel srečati v osnovni šoli in pozneje ob svojih obiskih. Saj ni dvoma, da je ob svoji ljubezni do tiskane besede odpiral tudi laške knjige. Ob nacionalni zrelosti svoje ožje domovine in ob prebujeni slovenski samozavesti v samem sebi, je gotovo omenjene stihe takoj obrnil tudi na slovensko mladino in nase. Zvestoba slovenstvu mu je bila pač enaka vrednota kakor zvestoba italijanstvu.

2. »BOBNAR« CANKARJEVE BRIGADE. Iskanje lista »Bobnar«, ki ga je urejal Ivan Rob (JiS V, 2, 4), je bilo doslej brezuspešno. Tudi Muzej narodne osvoboditve nima nobenega izvoda. Vendar je mogoče po spominih sodobnikov zapisati nekaj drobnosti.

Svoj stalni list »Borec« je začela izdajati Cankarjeva brigada julija 1943. Na ovitku prve številke pravi uredništvo: »Ker v naši brigadi, ko je prenehal izhajati brigadni list 'Bobnar', nismo imeli brigadnega glasila, pač pa bataljonske, ki pa so izhajali v majhni nakladi 5 do 6 izvodov«, začenjamo zdaj »zopet z izdajanjem brigadnega glasila«, ki bo nasledil »Bobnarja«.

Predvsem je napačno šteti »Bobnarja« za humorističen list, kakor sem to storil v JiS V, 4. Kot brigadno glasilo je objavljal politične članke, prispevke iz čet in poročila o bojih brigade, poleg tega pa humoristično gradivo, ki ga je pripeljal Rob in pač še drugi humoristi vojaške enote.

List je izšel trikrat ali štirikrat. Rob kot brigadni propagandist je bil listu urednik. Številke je sam razmnoževal na pisalnem stroju. Ker je imel le tri indigove papirje, je vsakokrat »natisnil« le štiri izvode. Celotna »naklada« je znašala dvanajst izvodov, to se pravi, da je moral urednik in tiskar list pretipkati trikrat. Od natipkanih izvodov so štirje ostali v brigadi, drugi so šli v glavni štab in v druge partizanske enote za zameno.

List je izhajal od jeseni 1942. Prva številka je nastala na Notranjskem nad Prezidom. Povod je dala humoristična pesmica, ki jo je spesnil Rob o lupilcih krompirja. Po nekaj dneh, ko so v brigadi imeli jesti samo kuhano nezmleto koruzo, je patrolja prinesla v tabor več nahrbtnikov krompirja. Toda nihče ga ni hotel lupiti. Ko pa je Rob spesnil o lupljenju krompirja kar pesem, je bilo delavcev mimoregre dovolj. S. Vošnjak se spominja od te pesmice le ene kitice, ki se glasi: »Le nabrusimo nožičke, / da olupimo krompir, / če bo dobra naša košta, / doživimo zmage pir...« Ob Robovi pesmi je komandant Urban-Dermastia sprožil misel, da bi pesem razmnožili in razposlali še drugim brigadam. Nekdo je bil mnenja, da bi napisali še kaj o koruzi. Konec dovtiparskega razpravljanja je bil, da so sklenili ustanoviti kar poseben list. Gradivo je bilo za prvo številko pripravljeno še isti dan. (Prim. nekaj spominov Sergeja Vošnjaka, *Novinar* 1955, št. 1—6, str. 9.) Viktor Smolej

OD PRIMCA DO LEVSTIKA

V opombah k drugi knjigi Levstikovega Zbranega dela pravi Slodnjak, da je pesem *Mačka, miš in miška* Levstikova temeljita prepesnitev basni iz Šolskega prijatla 1852. Da jo po pravici lahko prištevamo med njegove, kakor je napravil že Levec, dokazuje primerjava s prejšnjo, po nemški narejeno pesmijo (377). Nemški izvirnik in njegov avtor nista imenovana. Ker pa slovenska predloga ni brez cene in ker je sam Levstik pripoznal, da so podobne vrste predelave njegove, »a da imajo tudi drugi svoj delež pri njih« (379), mika človeka, da bi zvedel, kaj je imel pred seboj že neznan pesnik v Šolskem prijatlu. Pri tem je zanimivo, da se tam s to snovjo nismo srečali prvič v našem pisanju za otroke. Dobimo jo namreč že v Primčevih Nemško-slovenskih branjih 1813 zraven nemškega besedila z naslovom *Die*

Katze, die alte und die junge Maus (35, 36), v prozo razvezano pa še v Dajnkovi slovnici 1824 (311).

Primic je to igrico v verzih prestavil zvesto, vendar nerodno in brez daru. V kolikor toliko lepe verze tega ni znal zlit. Sicer se nam tudi nemško besedilo zdi spričo Levstikovega manj sočno in brez pristrčne živosti, ki lahko prevzame otroka, in s svojo starinsko dramatično tehniko manj dramatično od predelave v Šolskem prijatlu, še bolj pa od Levstikove v Vrvcu. Ali treba je priznati, da je bil Primic poleg Jarnika vendar med prvimi, ki je s tem in z drugimi zgledi pokazal na potrebo po dušni paši, ki bi bila bolj primerna za otroka kakor dotedanje suho poučevanje. Tudi v Branjih nemški avtor ni imenovan. Basen v dramatičnem dialogu je moral dobiti Primic v podobnem berilu, kakor je Deklamatorisches Lesebuch, ki ga je J. H. Ph. Seidenstücker 1810 že drugič izdal v Dortmundu. Besedilo se tam le nekaj malega loči od Primčevega. Podpisan je Willamow, to je Johann Gottlieb Willamow (1736—1777), profesor v Torunju in inšpektor nemške šole v Petrogradu. Poleg štirih ruskih pesmi, ki jih je preložil, je napisal veselo igro, kakor pravi Goedeke, in izdal brez svojega imena 1765 *Die logischen Fabeln in zwey Büchern*.

Ko so po Vedežu tudi v Šolskem prijatlu začeli misliti na pesmi za otroke, je neznani avtor čutil, da je treba basen tudi po obliki podomačiti, in je marsikaj tudi sicer srečno ujel, kakor kaže primerjava, čeprav se ni mogel otresti nekaterih nerodnosti. Levstik se je naslonil nanj in dognal pesem še z vse drugačnim darom. Kaže pa, da je imel pred očmi tudi izvornik. Za njegovo režijsko opombo: *Miška smukne k mački* ni opore v predelavi iz Šolskega prijatla, prej v bolj očitno dramatični obliki nemškega teksta, zraven pa je s tem prestavil v režijski jezik besede: »Nun ja!« ki jih izreče Miška. In najbrž je videl nemško besedilo prav v Branjih, saj je malo poprej, ko je ocenjeval Kleinmayra, še posebej pregledoval naše stare knjige.

L. Legiša

KAZALNI ALI OSEBNI ZAIEMEK?

Osebni zaimki so prava imena, posebno *jaz* in *ti* za 1. in 2. os. edn. Da upravičimo ime zaimek, radi razlagamo, kakor da *jaz* in *ti* nadomeščata pravo ime osebe. In vendar je to napačno. Pravo ime, ki ga more govoreča oseba uporabljati o sebi, je samo *jaz*, za drugo osebo pa samo *ti*; kakor hitro namesto *jaz*, *ti* postavimo druga imena, n. pr. *Janez*, *Franc*, *Marija*, *Vida*, *podpisani N. N. itd.*, bi morali postaviti povedek v 3. osebo, če niso ta imena samo apozicionalna določila k *jaz*, *ti*: *Jaz, podpisani N. N. itd.*; res v slovenščini lahko izpuščamo osebne zaimke v takem primeru, toda s tem miselna povezava ne preneha in deluje na vezanje povedka. Drugi jeziki so za tako izražanje zelo občutljivi in zaimka ne smejo opuščati. Zato je bil za tujca tako pohujšljiv in tuj začetek brošure: *Les slovénes sommes une nation*, namesto *Les Slovénes, nous sommes une nation...* Isto velja seveda za 1. in 2. os. množine in dvojine, le toliko manj določno, kolikor je tam oseb več in jih zato že po spolu ločimo. Manj pa občutimo to razmerje pri tretji osebi, ker ostane povedek enak, naj stavimo zaimek ali pravo ime. Še največ resničnega imenskega značaja je v tej osebi ohranil zaimek *ón* — *óna*, kadar ga rabita drug o drugem mož in žena, fant in dekle: *Ali je ón doma?* — *Kje je pa óna?* — *Moram njega (njéga) vprašati.* — *Njó pokličí!* — *Brez njé ne sme nikamor.*

Mislím, da sodijo sem tudi oblike, kakor jih navajajo slovnice: *oná, oné, onégá, onému, onó, pri oném, pri oné, z oném, z onó* itd. Srečujemo jih redno v takihle zvezah: *Kdo pa je ta ženska? Oh, oná, tista Pávletova góstja.* — *Kdo je pa umrl? Oné, kako so mu že rekli, menda Kofétek. Ze dalj časa je ležal pri oném, pri Lokačevem Tonetu.* — *Tudi ta si pomaga z oném, saj veš.* — *Oné prinesi, tisti zavitek v aktovki.* — *Onégá sem pa pozabil, tiste papírje.* — *Onó vprašaj, tisto ciganko.* Povsod tod se rabijo te oblike kot pravo ime za 3. osebo, dostavljena apozicija pa ga pojasnjuje. Torej natanko kakor za 1. in 2. osebo osebnih zaimkov.

Slovnice in tudi SP 1950 prištevaajo te oblike h kazalnim zaimkom. Stavčna zveza odločno kaže, da so to pravi osebni zaimki za 3. osebo; ne ene zveze pa ne poznam, koder bi se te oblike uporabljale prilastno kot kazalni zaimki: *oná góstja, oné Kofétek, pri oném Lokačevem Tonetu ipd.*; v takem primeru pravimo samo *óna (úna, gúna) góstja, óni (ún, gún) Kofétek, pri ónem (únem, gúnem Tonetu)* itd. Ob taki primerjavi se nam pokaže tudi oblikovna razlika med osebnimi in kazalnimi oblikami (*on-* : *ón-*).

Jakob Šolar